І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: — BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXII. Ч. 195. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 20-го ЖОВТНЯ 1965 ЦЕНТІВ 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, OCTOBER 20, 1965 No. 195. VOL. LXXII.

Д-Р СТЕПАН ВИТВИЦЬКИЙ, ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В ЕКЗИЛІ, ПОМЕР У НЮ ЙОРКУ НА 82 РОЦІ ЖИТТЯ

Д-р Степан Витвицький, Президент Української Народної Республіки в екзилі, колишній державний секретар закордонних справ Західньо-Української Народної Республіки, представник уряду цієї Республіки в переговорах з місіями Антанти, член делеґації Української Національної Ради у Львові на Трудовий Конґрес у Києві, один з найвидатніших українських державних, політичних і громадських діячів, помер в Ню Йорку в Пресвітаріянському шпиталі у вівторок, 19-го жовтня 1965 року вранці, на 82 році життя.

Вістка про смерть цього Першого Громадянина Української Діяспори наспіла в останній хвилині перед здачею цього числа „Свободи", як це не були відомі подробиці похоронних відправ і похоронів. Вони будуть подані в завтрішньому виданні „Свободи".

Д-р Степан Витвицький народився 13 березня 1884 року в Угорниках, повіт Товмач, Західня Україна, як син управителя школи. Гімназію скінчив у Станиславові, університетські студії у Львові і Відні, де в 1910 році став доктором прав. В 1914 році зголосився добровільцем до Українських Січових Стрільців. Брав активну участь в підготові акту з 1-го листопада 1918 року. Був членом делеґації Української Національної Ради на Трудовий Конґрес до Києва і був одним з тих, що підписали акт з'єднання українських земель 22 січня 1919 року. Був державним секретарем закордонних справ в уряді Західної Області Української Народної Республіки (ЗОУНР) та його представником у переговорах з місіями Антанти — генерала Бартелемі і генерала Боти у справі перемир'я з Польщею. В листопаді 1919 року був заступником дипломатичної місії Директорії УНР до Варшави, однак вийшов з тієї місії після Варшавського договору з 20 квітня 1920 року, проти якого заклав протест. Займав становище державного секретаря в екзильному уряді — Диктатурі — д-ра Євгена Петрушевича у Відні та обороняв справу Східньої Галичини перед Найвищою Радою і Радою Амбасадорів, як її органом у Парижі. Після рішення Ради Амбасадорів у користь Польщі — вернувся до Дрогобича, де відкрив адвокатську канцелярію. Став послом до варшавського сойму від УНДО в роках 1935-39. На еміґрації брав участь в організації Центрального Представництва Української Еміґрації в Німеччині, ставши заступником його голови. Після реорганізації Українського Державного Центру УНР став заступником голови Виконавчого Органу Української Національної Ради і керівником ресорту закордонних справ. Від 1951 року став також представником Виконавчого Органу в Америці. На третій сесії УНРади в березні 1954 року був обраний на президента УНР в екзилі і на тому становищі залишився до кінця свого життя. 13-го березня минулого року відзначувано його 80-ліття. Відзначався надзвичайною активністю, цікавився близько всіма проявами українського громадсько-політичного і культурного життя, бував особисто на всіх більших з'їздах та імпрезах, їздив часто до Вашинґтону й до всіх більших осередків українського життя в ЗДА й Канаді. Відзначався теж великим почуттям особистого такту й товариської культури. Завдяки всім цим своїм небуденним прикметам був всіма високо шанований, не тільки з уваги на офіційне становище, що його займав в громадсько-політичній єрархії, але і як людина та громадянин. Вічна Йому Пам'ять!

ОСТАННІ ВІСТІ

Вівторок; 19 жовтня 1965 р.

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН 18-го ЖОВТНЯ ПІВГОДИНИ ХОДИВ ПО ПОДВІР'Ю ШПИТАЛЮ в товаристві пані Джансон. Це вже другий його вихід поза мури шпиталю, бо 17-го жовтня він коротко перебував в сусіднім парку. Після проходу Президент заявив своєму пресовому секретареві Біллові Моєрсові, що почувається втомлений. Моєрс повідомив пресу, що Президент залишиться два-три дні довше в шпиталі, як давніше передбачалося. Президент почувається втомленим після операції тому, що він в попередніх місяцях важко працював і мало відпочивав. Джансон, правдоподібно, вийде зі шпиталю в п'ятницю, це значить, що буде в шпиталі повні два тижні.

НАУКОВЦІ НА ДЖЕТОВІ ЛІТАКУ „ҐАЛІЛЕО" ОБСЕРВУЮТЬ КОМЕТУ ІКІЯ СЕКІ. 30 науковців і техніків вилетіли на джетовім літаку „Ґалілео", маючи при собі різних інструментів вартости $3 мільйони. Вони вилетіли з летунської бази Гікем в Гонолюлю в ранніх годинах і разом із сходом сонця за допомогою далековидів побачили комету Ікія Секі, яка має бути найімпозантнішою кометою цього віку. Куля цієї комети є дещо ясніша від великої зірки, а її довгий хвіст малощо було видко. В середу ця комета має зблизитися до Сонця і тоді вона буде ясніша. Досліди цієї комети спонзорує Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація, хотячи дістати інформації про „поведінку" комети та про її сполуку. З Вірджінії мають вислати ракету для дослідів цієї комети.

В ЦЬОГОРІЧНИХ КАНАДІЙСЬКИХ ВИБОРАХ З 8-го ЛИСТОПАДА НЕМАЄ ВАЖЛИВІШИХ ПРОБЛЕМ, якими різнилися б обидві більші партії — Ліберальна і Консервативна. Обидві ці партії, які очолюють канадійські уряди, підтримують такі важливі проблеми, як медична опіка, допомога шкільництву, поміч фармерам та справа державної єдности. Консервативи колишнього прем'єра Джана Діфенбейкера оскаржують лібералів прем'єра Лестера Б. Пірсона в тому, що нечесними засобами хотіли здобути прихильність партію соціяльного кредиту, але Пірсон це заперечує. Діфенбейкер має в Палаті Громад 96 послів, Пірсон 129. До більшости треба 134 послів. Всіх місць є 265. Рештою поділилися менші партії.

КРАЙОВА ПРОДУКЦІЯ В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ Ц.Р. ЗБІЛЬШИЛАСЯ НА $11 БІЛЬЙОНІВ і становила $679.9 більйона в річному відношенні. Департамент Торгівлі ствердує, що є це таке збільшення, яке передбачалося, і що економіка збільшується в цьому році таким самим темпом, як минулого року, це значить по $10 більйонів пітри місяці. В третій чверті ц.р. найбільше збільшилися витрати на консумпційні товари — $7.8 більйона. Дуже збільшилися видатки федерального уряду. Крайова продукція — це вартість випродукованих товарів і виконаної праці. Річне відношення дістаємо таким способом, що продукцію з одного місяця множимо через 12.

ВИТЯГНЕНЕ СЕРЦЕ З МЕРТВОЇ ЛЮДИНИ ПРАЦЮВАЛО ШІСТЬ ГОДИН, прикріплене до апарату, який помпував до нього кров із киснем через коронарні кровоносні судини. Про це доповідали на зборах Американського Товариства для дослідів серця в Маямі на Флориді. Голляндські лікарі витягнули були серце 70-річної людини, яка померла на удар серця 90 мінут після її смерти. Після того, причеплене до апарату, як згадано вище, воно 6 годин билося, аж поки втомлені лікарі не вилучили його від апарату. Перший здобуток від повищого досліду може бути той, що лікарі зможуть „оживити" серце, яке перестане битися під час операції пацієнта. Лікарі витягають із цього випадку й інші здобутки.

У СВІТІ

У МОСКВІ АРЕШТУВАЛИ совєтського літературного критика Андрея Сінявського, співробітника журналу „Новий Мір", як законспірованого автора антикомуністичних нарисів та оповідань, перепачковуваних за кордон і друкованих на Заході під прізвищем „Абрам Терц". Вперше появився такий сатиричний нарис „Про соціялістичний реалізм" у 1959 р., після того „Починається суд" і „Експеримент роблення миру". У СССР кружляє підпільна література. Деякі відомі совєтські письменники свідомо пересилали свої твори для надрукування за кордоном, що їх большевицька цензура не дозволила друкувати в СССР, як ось, наприклад, Бориса Пастернака „Д-р Живаго". Письменників Валерія Тарзіса і Александра Єсеніна-Вольпіна, які зробили те саме, большевики запроторили до дому для божевільних.

КОМУНІСТИЧНИЙ КИТАЙ ЗАПРОПОНУВАВ ІНДІЇ замиритися — посередницьку місію перейняв румунський президент Чіву Стойка під час візити індійського президента Сарвепаллі Радакрішнана в першій половині цього місяця у Букарешті. Радакрішнан мав відповісти, що Індія вважає далі за добру базу для переговорів про порозуміння проєкт шістьох невтральних держав, зібраних у грудні 1962 р. в Кольомбо. Пейпінґ відкинув був тоді ту пропозицію невтральних країн.

ДО ГОНҐ КОНҐУ ПРИБУВ з Комуністичного Китаю 49-річний місіонар секти „Свідки Єгови" англієць Ернест Стенлі Джонс, якого арештували були в Шангаї сім років тому, як „шпигуна". Він перевів сім років у комуно-китайській в'язниці, в тому 5 років в одиничній келії. „Судили" його в два роки після арештування. Однаково його арештування, засуд, як і звільнення приходили для нього несподівано і без ніякого пояснення збоку китайських комуністів.

БРИТІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР ДЖОРДЖ ТОМСОН ЗАПЕВНИВ ізраїльський уряд, що покращання відносин Британії з арабськими країнами не станеться за кошт британсько-ізраїльських відносин та інтересів Ізраїлю. Томсон відвідав Єрусалим після того, як він побував в столицях кількох арабських країн. Ізраїльські лідери скаржилися на старання Йорданії закупити у Франції 24-28 суперсонічних бомбовиків. ЗДА відмовили продаж Йорданії подібних літаків, не захотівши підсилювати перегонів у зброєнні на Середньому Сході, та заявили Йорданії, що вона повинна старатися за купно літаків в одній із західньо-европейських держав.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ШАРЛЬ ДЕ ҐОЛЛЬ СПРОТИВИВСЯ плянові будови нового модерного будинку у Парижі на головну кватиру Атлантійського Союзу (НАТО). Пляни того будинку, що мав коштувати 8 мільйонів долярів і мав бути готовий у 1969 році, зладили французькі архітекти під кермою генерала Мішеля Ляфферрері. Де Ґолль заявив був недавно, що Франція вимагатиме найдалі в 1969 році радикальної реорганізації НАТО, щоб „закінчити субординацію, яку називається інтеґрацією та яка насправді кладе майбутність Франції в руки чужинців".

В ІНДОНЕЗІЇ ЗАБОРОНЕНО КОМУНІСТИЧНУ ПАРТІЮ — ПЕЙПІНҐ ПОГРОЖУЄ „НАСЛІДКАМИ"

Сінґапур. — Командант військової округи столиці Індонезії Джакарти, генерал Гаді Касумо, проголосив через радіо, що комуністична партія і її прибудівки заборонені. В тому проголошенні не сказано, чи ця заборона стосується тільки джакартської округи, чи всієї індонезійської держави з її сто мільйонами мешканців на кругло трьох тисячах островів. У тій забороні говориться про те, що комуністична партія і її прибудівки сягнули глибоко в індонезійське життя та посягли на державну владу, взявши участь в спробі перевороту 30 вересня ц. р. Названий генерал закликав організації підпорядковані комуністичній централі, добровільно зголоситись до найближчої неділі у поліційних станицях або військових повітових командатурах. Цей зворот вказувавби на те, що заборона компартії стосується всієї території держави. Проголошений через радіо розпорядок називає молодечі й жіночі організації, підпорядковані комуністичній партії, як також деякі хліборобські й професорські товариства, три студентські організації і Центральну Раду професійних спілок. Не відомо, чи названий генерал проголосив ту заборону за згодою президента Сукарна, чи всупереч його волі, узгіднивши цей крок тільки з своїми військовими зверхниками, військовим міністром Абдул Гарісом Насуціоном та головним командантом збройних сил генералом Сугартом, — вони обидва є рішучими противниками комуністів та чудом врятувались під час згаданого вгорі перевороту, в якому змовники вбили шістьох генералів на найвищих становищах. Насуціон і Сукарто знаходилися теж на списку тих, що їх мали вбити. Таким чином хвиля антикомуністичних заходів в Індонезії продовжується. У зв'язку з цими виступами комуно-китайський пропаґандивний апарат та китайська преса в Гонґ Конґо й Сінґапурі оприлюднили ноту комунокитайського уряду до уряду Індонезії. У тій ноті китайські комуністи погрожують „поважними наслідками", вимагаючи перепрошення за бурхливі демонстрації, які відбулися перед комуно - китайською амбасадою та за ревізію, яку переведено в бюрах торговельної місії при китайській амбасаді. Комунокитайська нота втромана у дуже гострому тоні й ні слова не згадує про ще дуже недавні приятельські взаємини між Пейпінґом і Джакартою та про заяву президента Сукарна, що її він склав зараз же після того невдачного перевороту, що Індонезія прагне зберегти „приятельські" взаємини з Комуністичним Китаєм. Військові власті в Індонезії арештували коло 5.000 видатніших комуністів. Західні обсерватори все ж висловлюють здогад, що три і пів мільйонова компартія в Індонезії може перейти до протинаступу, що розпутало б там громадянську війну.

Президент засуджує демонтрації проти війни у В'єтнамі

Вашинґтон. — Пресовий секретар Білого Дому Білл Моєрс сказав журналістам 18 жовтня, що президент Джансон збентежений тими демонстраціями проти війни у В'єтнамі, які відбулися в різних місцевостях ЗДА в неділю 17-го жовтня. Президент вповні підтримує Департамент Справедливости, який зарядив слідство про можливість комуністичних впливів на організацію цих недільних демонстрацій. Також і Конґрес не задоволений із демонстрацій. Провідник демократичної більшости в Сенаті, сенатор Майк Менсфілд, сказав, що ця демонстраційна акція виявляє „найвищий рід безвідповідальности", бо вона в своїх наслідках хоче „підмінувати Президента" в його змаганнях якнайскорше закінчити війну у В'єтнамі. Також провідник республіканської меншосвти в Сенаті, сенатор Еверетт МекКінлі Дірксен, сказав, що „недільний спектакль вистачає на те, щоб кожна льояльна до ЗДА особа — заплакала". Президент Джансон турбується тим, що ці демонстрації можуть викликати в комуністів враження, що населення цієї країни є роздвоєне щодо війни у В'єтнамі, що є в дійсності неправдою, бо ЗДА одностайно стоять за те, щоб переможно скінчити в'єтнамську війну. Президент турбується тими демонстраціями ще й тому, що комуністи просякають між демонстрантів і впливають навіть на тих демонстрантів, які в добрій вірі стають між демонстрантами, думаючи, що вони служать справі миру. В дійсності вони продовжують цю війну, бо скріплюють віру у комуністів, що ЗДА не в цілості підтримують Півден-В'єтнам в його змаганнях до волі.

АННУ ГЕРМАН ОБРАНО ДО ЕКЗЕКУТИВИ БРАТСЬКОГО КОНҐРЕСУ НЮ ДЖЕРЗІ

Атлантик Ситі, Н. Дж. — Анну Герман, заступницю головного предсідника Українського Народного Союзу, обрано на члена Екзекутиви Конґресу Братських Організацій стейту Ню Джерзі в результаті конвенції цієї установи, що відбулася тут минулої суботи, 16-го жовтня. В конвенції, крім п-і Герман, взяли участь від УНСоюзу його голов. касир Роман Слободян та головний предсідник Йосип Лисогір, колишній президент Братського Конґресу Ню Джерзі. Його тепер найменовано головою новоствореного Комітету Зв'язку із стейтовим департаментом банківництва і забезпечення та з комішенером забезпечення в Трентоні. Одноденні наради Конґресу включали панелеву дебату на теми братських установ та їх активности. Зібрання вітав посадник Атлантик Ситі та голови Братських Конґресів Пенсилвенії, Ню Йорку, Вірджінії, Мериленду і Дистрикту Колюмбії. Привітання від Братського Конґресу Пенсилвенії виголосила його голова пані Стефанія Вовчок, касирка „Провидіння". Головними промовцями на полудневій сесії конвенції була Луїз Патрик, президент Крайового Конґресу Братських Організацій, та Горас Браснт, колишній контролер братських організацій від стейту Ню Джерзі. Г. Браснт м. і. покликався на свою приязнь з касиром УНС п. Р. Слободяном та ствердив на підставі досвіду, що братські організації Ню Джерзі належать до найкраще загосподарованих та знаменито господарять повіреним їм народним майном. Звіти з діяльности Конґресу включали також звіт п. Й. Лисогора про переведений в стейті Ню Джерзі „Братський Тиждень". П. Й. Лисогір був на конвенції головою Номінаційної Комісії. Конґрес Братських Організацій Ню Джерзі включає 37 таких організацій, включно з трьома українськими Союзами.

48-ий Відділ УНС в Редінґу відзначив свої перші роковини

Редінґ, Па. — Заснований тут перед роком 48-ий Відділ Українського Народного Союзу, Т-во ім. Тараса Шевченка, відзначив минулої суботи, 16-го жовтня, перші роковини свого існування і праці для добра своїх членів та своєї громади. З цієї нагоди відбувся в місцевому Словацькому Домі бенкет і вечерниці з участю понад 200 членів та приятелів також із ближчих та дальших сусідніх місцевостей, зокрема з Філядельфії, Брістолю, Трентону, Алентавну, Бетлегему, Вілкс Бері, Бервіку, Скрентону та інших. Програмою бенкету проводив п. Степан Гавриш, обласний організатор УНС. Гостей вітав від імені 48-го Відділу п. Дубик, а промови виголосили гол. предсідник УНС п. Йосип Лисогір та гол. радний п. Іван Одежинський. В мистецькій програмі виступала новообрана „Міс Союзівка" Маріянна Сухенко, як солістка, та в дуеті із своєю сестрою Катрею, і танцювальна група з Брістолю під проводом п. Дмитра Надраги. Вечерницями, під час яких грала оркестра Павла Малиновського з Честеру, проводив інж. Василь Камінський. До Уряду Відділу, що візначив свою першу річницю, входять Михайло Когут — предсідник, С. Івасечко — секретар, С. Волянський — скарбник та д-р І. Білик — голова Контрольної Комісії.

Конференція Українського Єпископату доручила поминати на всіх Богослуженнях Верховного Архиєпископа Й. Сліпого

Рим. — Згідно з повідомленням Українського Пресового Бюра, надрукованим в торонтській „Нашій Меті" з 16 жовтня ц. р., „Український Єпископат, який з чотирьох континентів зібрався до Риму на четвертий період Ватиканського Собору продовжує свої щотижневі конференції, яких відбулось уже три: 13-го, 23-го і 30-го вересня. Головну увагу зосереджено тепер на літургічних справах і внесено вже спільно деякі рішення про пристосування Літургії до теперішніх відносин нашої Церкви. Перше з них, це зарядження відносно св. Літургії — Служби Божої, щоб пропускати деякі частини-єктенії, які повторяються. Також рішено, щоб частини, які безпосередньо відносяться до вірних, як — читання св. Письма, проказувати в живій українській мові. В неділю, 26 вересня ц. р., Боголюбивий Кир Андрій Сапеляк, Апостольський Візитатор Українців в Арґентині, відслужив уже згідно з новими приписами співану Службу Божу, яку Ватиканська радіовисильня передала на Україну та в інші европейські краї. Другим рішенням нашого Єпископату було зарядження, що на всіх богослуженнях мається поминати по Римськім Архиєреї „Блаженнішого Архиєпископа Кир Йосифа". Потім в цілій кожній митрополії поминається свого „Преосвященнішого Митрополита", а поза митрополичою Єпархією ще відносного „Боголюбивого Єпископа", а чернече духовенство додає ще своїх „Всечесніших Отців" настоятелів по Чину. Є це зовнішнім виявом єдности нашої української католицької Церкви. Зокрема під теперішню пору є необхідним однозгідно манифестувати наше об'єднання, коли місцевий католицький Єпископат щораз більше матиме вплив на заряд, так своєї місцевої Церкви, як і Вселенської. Доказом цього було недавне створення Єпископського Синоду для співучасти у вселенськім заряді. Коментуючи це рішення Римського Архиєрея, кард. Марелля на пресовій конференції дня 25 вересня ц. р., виразно пов'язав його із зростаючим значенням Єпископських Зборів кожної помісної Церкви, якими на Сході є Місцеві Синоди, а на Заході Єпископські Конференції. Нашій Церкві, яка має свої питоменні проблеми, відмінні від проблем місцевих Церков в країнах нашого розсіяння, треба спільно розв'язувати свої трудноці, бо годі сподіватися від латинських Єрархій різних країн, щоб турбувалися нашими справами".

НТШ в ЗДА влаштовує конференцію присвячену станові української культури на Рідних Землях

Ню Йорк. — В суботу 6-го листопада ц. р. в год. 10:30 перед полуднем Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА влаштовує Пленарну Наукову Конференцію, присвячену проблемам, зв'язаним зі станом та розвоєм української культури на Рідних Землях. Конференція відбудеться у великій залі Українського Інституту Америки, 2 Схід 79 вулиця в Ню Йорку. В першій частині Конференції, що почнеться о год. 10:30 перед полуднем, проф. д-р Р. Смаль-Стоцький виголосить вступне слово та відкриє конференцію. З черги доповіді виголосять: проф. В. Чапленко „Сучасна мовна політика большевиків на Україні", ред. Б. Кравців — на тему „Фальшування української літератури в УССР", ред. В. Давиденко на тему „Проблеми злиття націй в Совєтському Союзі" та проф. А. Малюца — на тему „Стан мистецтва в УССР сьогодні".

Після обідньої перерви в год. 2:30 по пол. відбудеться друга частина конференції. Доповіді виголосять: д-р Ф. Мелешко — на тему „Творчість письменників — глодоссян", о. др М. Соловій — на тдему „Переслідування Української Церкви є Совєтах", мґр. І. Пеленська — на тему „Українська молодь в УССР сьогодні", проф. д-р М. Чировський — на тему „Економічне поневолення України під Совєтами", професор д-р М. Стахів на тему „Суспільна істота сучасної совєтської державности в Укріні". З черги відбудеться закриття конференції та схвалення резолюцій. Конференція призначена для ширшого загалу громадянства.

Мишиґенські Братсько-Допомогові Організації відбули свій Конґрес

Дітройт. — В понеділок і вівторок 11-12 жовтня ц. р. відбулася на передмісті Дітройту — в Блумфілд Гилс, Мишиґен — річна Конвенція Конґресу Братсько-Допомогових Організацій Мишиґенського Стейту, на якому було 143 делеґатів, що репрезентували 46 його складових організацій. Від українців був зарепрезентований лише УНСоюз своїми трьома делеґатами в особах пп. Володимира Гірняка, обл. орг. УНСоюзу, Володимира Дідика,, орг. реф. Окружного Комітету Відділів УНС в Дітройті та Володимира Борискевича - Бойда, члена того Комітету.

Цілі й завдання Конвенції були: обдумати поширення братських організацій в Америці і Канаді; поділитись досвідом для поліпшення обезпеченевої праці братсько-допомогових організацій; скріплення співпраці з Крайовим Конґресом тих організацій і взаємне познайомлення діячів братськи установ. На протязі двох днів, делеґати УНСоюзу мали нагоду не тільки запізнатись із делеґатами братських організацій, але також поділитись здобутками та вислухати їхніх практичних порад, як краще й успішніше попрацювати в майбутньому для УНСоюзу серед нашого громадянства.

Інсталяцією новообраних членів нової Екзекутиви закінчено цей дводенний Конґрес.

В ЛЕЙКГЕД УНІВЕРСИТЕТІ УВЕДЕНО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Порт Артур, Онт., Канада. — З новим шкільним роком 1965-1966 Лейкгед Університет у Порт Артурі, Онт. увів у свої академічні виклади два кредитовані курси української мови — нижчого рівня (13 кляси) ОА6 і університетського рівня 1А6, що заступить одну з модерних мов, крім англійської, конечних для одержання наукового ступня БА. На ці два курси, покищо, вписалося 33 особи, не тільки студенти згаданого університету, але також учителі, медсестри, професіоналісти та підприємці. Лектором обох курсів української мови є п. Ілько Вишинський, колишній довголітній професор Харківського університету та інститутів.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник Ukrainian Daily
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Підривна затія

У той час, коли в Південному В'єтнамі число американських вояків зросло до понад 140.000 і коли, внаслідок цього шанси комуністичних агресорів на воєнну перемогу дорівнюють майже нулеві, щораз частішають на території ЗДА демонстрації проти участи Америки у в'єтнамській війні. Від Ню Йорку почерез Шикаго і цілий ряд менших університетських міст аж до Каліфорнії з укритим вже злою славою кемпусом Каліфорнійського університету в Берклі — скрізь відбуваються „сидячі збори", марші, пікетування — з яскравими гаслами проти актуальної політики ЗДА у В'єтнамі. Все це йде під гаслом ніби пацифізму і з покликанням на гарантовану конституцією свободу слова. Однак, насправді тут і там, наче шило з мішка, виходить комуністична інспірація: і вся ця „пацифістична" дубліка йде стовідсотково по лінії політики і бажань Москви, Пейпінгу та Ганою.

Це авторитетно стверджується в звідомленні Сенатської Підкомісії для справ внутрішньої безпеки, підписаному сенатором Томасом Даддом та оприлюдненому 14 жовтня ц. р. „Контроля проти-в'єтнамського руху — сказано там — виразно перейшла з рук поміркованих елементів ... в руки комуністичних і екстремістичних елементів, одверто прихильних В'єтконгові і одверто ворожих З'єднаним Державам... Існують безперечні докази, що світовий комуністичний апарат у ЗДА, Москві, Пейпінгу, Ганої, в Гавані й деінде здатний використати рух „сидячих зборів", щоб посіяти збентеження серед своїх народів, породити враження, що більшість американців противиться політиці Уряду ... і щоб захитати мораллю американських вояків у В'єтнамі ..."

Конституційну свободу слова зловживається для пропаганди проти військової служби. У телевізійній програмі наводиться слова одного студента, що заповів видання цілої книжечки з поуками для американських юнаків у поборовому віці, яких штучок вони мають вживати, щоб викрутитися від військової служби. На студентському вічі в Ню Йорку один студент „по-геройськи" подер на очах усіх присутніх картку з покликанням до війська. Це діється саме тоді, коли американські чинники заповіли, що до кінця року число війська у В'єтнамі зросте до 200.000, а число покликаних у грудні ц. р. до військової служби становитиме 45.224. Ясно, що це не вемак Москві й Пейпінгові, і тому вони дбають за посилення цих заходів американського Уряду.

Але гра шита надто виразними білими нитками. Ясно, що 22-річний студент, який став „президентом" створеного в серпні цього року „Крайового координаційного комітету для закінчення війни у В'єтнамі", не є дійсним командантом ані шефом штабу тієї акції, що охоплює терен від океану до океану. Еф-Бі-Ай — твердять газети — вже пocікавилася питанням, звідкіля пливуть фонди для фінансування такої широкої акції. Вона гамірлива, крикилва. Але речник Державного Департаменту каже правду, коли стверджує, що тільки малесенька частинка збаламучених одиниць — або свідомих агентів — бере участь в тих демонстраціях, які шкодять добрій славі Америки.

Шелест, Щербицький і кукурудза

Фактичним диктатором в Українській ССР, сатрапом у цій совєтській республіці є призначений на це становище ще за Хрущова, в липні 1963 року, Петро Юхимович Шелест. В грудні 1963 року, за наполегливість і відданість у виконуванні директив Кремлю, Хрущов домігся призначення Шелеста ще й на кандидата в члени Президії Центрального Комітету Комуністичної Партії Совєтського Союзу, на місце усуненого тоді ж із Президії ЦК КПСС Володимира Щербицького, що його півроку перед тим, у червні 1963 р., Хрущов нагнав також із становища голови Ради Міністрів УССР. Протягом майже цілого року свого урядування Шелест всяко вислуговувався Хрущову, поки не дістав від нього в Будапешті привселюдно дошкульного ляпаса за зривання достав індустріяльного обладнання для Угорщини. Дізнаної тоді збоку Хрущова образи, який порівняв Шелеста з людиною, що з'їла їжака, він не забув, і, кажуть, був одним з головних спричинників усунення того кремлівського самодержця в жовтні 1964 року.

Активна участь Шелеста в ліквідації Хрущова спричинилася, правдоподібно, до того, що його затримало нове колективне керівництво на становищі першого секретаря ЦК КПУ і на становищі кандидата в члени Президії ЦК КПСС. Обидва ті пости ніби міцно закріплені за Шелестом, хоч і тут не виключені несподіванки. Є деякі, досить реальні познаки, що вплив Шелеста серед кремлівської „української кліки" починає слабшати. Першою такою ознакою є майже цілковите промовчання совєтською пресою виступу П. Шелеста на вересневому пленумі ЦК КПСС, дармащо виступав він на ньому, як представник другої із найбільших республік СССР і як представник тієї республіки, що найбільше причинилася до наміченого цим пленумом „поліпшення управління промисловістю, удосконалення плянування та посилення економічного стимулювання промислового виробництва". Другою ознакою послаблення становища Шелеста є призначення на пост голови Ради Міністрів УССР колишнього його суперника в кандидатурі до Президії ЦК КПСС, Володимира Щербицького, якого він у той час „викурив" із цієї керівної установи. Тяжко сподіватися, щоб Щербицький забув Шелестові цей афронт.

Третьою ознакою, що під Петром Шелестом горить земля, може бути його розлога стаття, надрукована в московській „Правді" з 15 жовтня ц. р., якраз в роковини усунення Хрущова, п. н. „Комуністи України в боротьбі за піднесення сільського господарства". Підводячи в цій статті підсумки жнив, Шелест вихваляється „досягненнями" України в перевиконанні плянів продажу державі зерна, м'яса, молока, яєць та ін. і прославляє проведені минулорічним жовтневим і пізніше березневим пленумами заходи для поліпшення керівництва сільським господарством. Зокрема підкреслює Шелест такі нові заходи, як перехід від — наказуваного колись Хрущовим — „непомірного розширювання засівів кукурудзи і гороху" до „збільшення виробництва" традиційної української пшениці, що її посівні площі були за Хрущова „безпідставно зменшені" на понад два мільйони гектарів, як також традиційних гречки і проса. Дорікнувши і ще декількома закидами не згадуваному на ім'я Хрущову, Шелест висловив надію, що створені рішенням останнього пленуму ЦК КПСС нові міністерства допоможуть забезпечити рільництво України машинами, мінеральними добривами і всім потрібним. Стаття Шелеста виглядає як документ самооборони — ось чого, мовляв, домоглася Українська ССР під його керівництвом. Поява цієї статті в московській „Правді" в тому ж дні, коли з Києва Президія Верховного Совєту УССР привернула В. Щербицького на пост прем'єра, свідчила б про наявність внутрішньої боротьби в „українському" партійному керівництві.

ЕРІКСОН ЧИ КОЛЮМБ?

Традиційне відзначування Дня Колумба 12-го жовтня цього року мало бурхливий характер, бо деякі промовці гостро виступали проти виданої Єйльським університетом в Ню Гейвені, Конектикат, книжки про нововіднайдену мапу світу з 1440-го року, на якій позначена Гренляндія і за нею на заході острів, що своєю формою нагадує Північну Америку.

Ця мапа угрунтовує давніше твердження про те, що перший приплив з Европи до Америки не Колюмб 17-го жовтня 1492 р., якого загально вважається відкривцем нового світу, і не славний мореплавець Амеріґо Веспуччі, від якого він дістав свою назву, а норвезький бойовик Лейф Еріксон, який уже в 999-му році побував на терені Західної півкулі.

Вікінги — це староскандинавські бойові дружини, які займались головним чином піратством і торгівлею. Їх очолювала родова знать. Від 8-го до 11-го віку вікінги вчиняли наскоки на країни, розташовані на узбережжі Північного моря та Атлантійського океану. Вони досягли берегів Ісляндії, доплили до Гренляндії і Північної Америки. Це ті самі нормани, які під назвою варягів відомі і в українській історії.

Немає ніякого сумніву, що вікінги були і в Північній Америці, хоч італійські та еспанські патріоти не радо погоджуються з цим фактом, бо він ставить у тінь Христофора Колюмба, якого і Італія і Еспанія вважають за свого героя.

Та проти історичних фактів патріотичного обурення не вистачає. Удокументоване ствердження, що 400 чи 500 років перед Колюмбом на американській землі побували норвезькі мореплавці, зовсім не відбирає заслуг Колюмбові, який таки дійсно „відкрив" у 1492-му році Америку, бо тоді італійські та еспанські моряки не знали про зроблене норманськими вікінгами відкриття, і пливли на захід, шукаючи морського шляху до багатої Індії.

На нещастя італійських патріотів, норвезький науковець з Осльо, И. Кр. Торноє, у своїй книжці „Колюмб в Америці", твердить, що Папа Римський ще в 1160 році вислав був до норвезького архиєпископа в Тронгдгаймі листа, в якому дає диспензу від канонічного подружнього права християнам мешканцям острова, віддаленого на 12 днів плавби на захід від Норвегії. Цю диспензу дано з огляду на те, що ті люди мали великі труднощі при одружуванні.

Проф. И. Торноє твердить, що опублікована Єйльським університетом мапа дає аргумент на те, щоб довести, що острів, згаданий у листі Папи з 1160 року, є Північною Америкою. Вікінги назвали Америку Вінляндією, і це вони мали труднощі з одружуванням споріднених осіб.

Опублікування мапи з 1440 року викликало протести Італійського Історичного Товариства в Ню Йорку, яке обіцяє довести, що вона не є оригінальною. Але цю мапу купив був нюгейвенський книгар ще в 1957-му році, і від того часу американські й англійські фахівці старанно перевіряли її автентичність.

Провідний мадридський щоденник „АБЦ" гостро виступив проти італійців за те, що приписують собі заслуги Колюмба, який без грошей еспанської королеви Ізабеллі не міг би нічого зробити.

Голова згаданого вище Італійського Історичного Товариства в Ню Йорку, Джан Ля Корте, запросив представників чотирьох італійських університетів взяти участь в полеміці „з одним університетом, що називається Єйльським". Нав'язуючи до закиду мадридського часопису, він заявив: „Наше Товариство признає, що відкриття Нового Світу було спільним ділом Еспанії, яка дала гроші, і Італії з її духом винахідливости".

Ля Корте признає, що ствердження деяких енциклопедій про норвежця Лейфа Еріксона як про відкривця Нового Світу, не має певних доказів. Він запитує: „Чи була якась колонізація Америки після відкриття Еріксона?", — і відповідає: „Ні!"

Виборча кампанія в стейтах Ню Йорк і Ню Джерзі ще більше загострила полеміку, бо визначні політики складають у цій справі заяви, залежно від того, перед якою публікою промовляють.

На нашу думку, ця справа вже вирішена. Першими Америку відвідали вікінги, і цього не можна заперечити. Але цього не знав Колюмб наприкінці 15-го віку, і він відкрив її 17-го жовтня 1492-го року.

Пізніше до відкритих Колюмбом і його наслідниками теплих частин Америки напливли мореплавці як по золоте руно, — і це відкрило двері до багатої Західної півкулі.

ВІНКИ БЕЗСМЕРТЯ

Путі, куди вічности
струмінь іде,
У всесвіті вічнім — незнані,
Чи тиху десь гавань
твій човен знайде
В бурхливім житття океані?

А голос сумління
з глибин промовля,
У щирій душі благородній,
Засіяти правди й
любови поля
На ниві широкій народній.

Щоб квітли священних
посівів лани,
В віках не зів'яли ніколи,
Оазою стали для
спрагпих вони
І душі їм снажили кволі.

Імен сівачів тих
не змиють віки,
Що течію канули у Лету,
Народи сплетуть їм
безсмертя вінки
Складатимуть оди поети.

М. МАТУЛА

Вересень 1965

М. Чировський

ЧЕРГОВА РЕФОРМА В СССР

Совєтські вожді одержимі реформаторською ідеєю. Реформували вони й передше, але після другої світової війни реформи у різних ділянках економіки СССР, а зокрема в сільському господарстві й промисловості, стали звичайним явищем.

У рільництві совєтські вожді то збільшували, то зменшували присадибні ділянки колгоспників, ніяк не можучи розв'язати конфлікту між приватним інтересом селянина і державним інтересом у колективному господарстві. В роках 1953-54 приступлено до „укрупнення" колгоспів, заплянувано створення т. зв. агроміст і розпочато широку кампанію „освоєння" цілинних земель Казахстану при величезних матеріяльних і людських витратах.

Згодом Хрущов вирішив зліквідувати машино-тракторні станції (МТС) як власність держави і перепродав їх колгоспам на „власність". Але продуктивність колгоспів внаслідок тієї операції не зросла, і він знову зробив натиск на присадибні ділянки і вирішив забрати у колгоспника його останню корову, щоб таким чином збільшити колгоспне поголів'я худоби.

Всі ті реформи, як відомо, привели совєтське сільське господарство до цілковитого банкрутства, яке завершилось у 1963-65 роках купівлею збіжжя в країнах Заходу.

Реформували і промисловість. Замість кількох попередніх п'ятирічок, введено семирічку. З черги скасовано всесоюзні міністерства для різних ділянок індустрії і запроваджено в 1954-му році горезвісну хрущовську децентралізацію — поділ СССР на 106 господарських районів, очолюваних районовими господарськими радами. Метою реформи було пересунення відповідальності до самої суті виробництва — поодинокого підприємства, а цим самим і обмеження формалістики та бюрократії.

Децентралізація себе не оправдала: в промисловості появились виразні ознаки хаосу і анархії. Тоді в 1960-их роках стали знову реформувати в напрямі централізування господарської адміністрації: створювали надрядні господарські ради, об'єднували господарські райони, скорочуючи їх число до 47. Нарешті створено найвищу Господарську Раду СССР, а для воєнної промисловості реставровано всесоюзні, республіканські та інші центральні міністерства.

Від 1962-го року економіка СССР безупинно спадала, обнижувалась загальна продукція, зростали ціни на товари і безробіття, інфляція з'їдала рубель, по магазинах накопичувалися дорогі й низької вартости фабрикати, яких ніхто не хотів купувати.

Ситуація ставала щораз грізнішою, і в Кремлі вирішили знову... реформувати.

Приймаючи беззастережно марксизм-ленінізм з його основами господарського колективізму та централізованого плянування, кремлівські вожді не хочуть признатися в суттєвих практичних недоліках цього вчення і різними реформами намагаються ті недоліки усунути.

Однак, при всіх змінах і реформах вони завжди виявляли півзаходів і, по суті, обманювали самі себе, народи СССР і зовнішній світ. При тому всі ті реформи були з-правила дуже бравурні, слабо підготовані і в більшості випадків не мали чисто себе виправдати чи до кінця розкрити свій негативний характер. Зростаючі економічні турботи були завжди такі пекучі, що для того, щоб їх подолати, зараз таки запроваджувано нові реформи. Тому у совєтському народному господарстві завжди проявлялася хаотичність і неясність компетенцій та засягу діяння адміністрації.

Коли вже здавалося, що різні реформаторські ідеї вичерпалися, у 1962-му році зроблено першу спробу теоретичної перевірки системи, яка могла б розв'язати ініціятиву для оздоровлення економіки СССР. Харківський професор Євсей Ліберман видвигнув думку зревідувати центральне плянування, обмежити його до накреслювання генеральних ліній економічних процесів і полишити реалізацію деталів ініціятиві поодиноких підприємств та їхніх дирекцій. Щоб уможливити їм якнайуспішніше ведення роботи, Ліберман пропонував увести більше свободи у заготівлю матеріялів, продаж і закуп через автономні контракти поміж підприємствами. Вислідом успішности такої автономної ініціятиви був би, за Ліберманом, „позаплянований зиск", що його розподілювалося б поміж дирекцією, управлінням і робітниками підприємства у формі підвишки платень, премій і бонусів.

Ідеї лібермaнізму знайшли прихильників, які поширювали горизонт лібералізації колективної системи — майже до її заперечення. Економіст Нємчінов запропонував ввести в економіку СССР щось на взір контрольованої державою ринкової конкуренції. Малишев домагався, щоб не плянувальні установи, а ринкові сили визначали ціни. Трапезніков підкреслював зиск, як основний показник успішности підприємства. Інші пропонували регабілітувати капіталові відсотки і господарську ренту.

Хоча всі ті пропозиції ніяк не виключають суті „соціялістичного" господарювання вони представляють собою дальший відступ від марксизму-ленінізму.

Ліберманізм викликав гостру реакцію серед „сталіністів", які Ліберман злякались, і вже у 1963-64-му роках він дещо змінив своє становище в справі зисків у підприємствах, як нібито єдиного показника виробничого успіху.

Але положення в совєтській економіці у такій мірі погіршувалося, що з проваллом Хрущова „ліберманізація" фактично стала проситись в усі господарські процеси. Щораз більше підприємств переходило на принцип зиску і автономности у веденні виробничого процесу, і в половині 1965-го року вже понад тисяча фабрик працювали на ліберманівських засадах.

Наприкінці вересня 1965 р. на нарадах ЦК партії вирішено провести далекойдучі реформи в дусі ліберманізму — піти шляхом компромісу поміж сталінською централізацією і новим типом децентралізації, орієнтованої на більшу автономію поодинокого, спертого на зиск підприємства. Зліквідовано поділ на господарські райони і відновлено систему всесоюзних і республіканських міністерств для різних галузей промисловости. Всі ці реформи має десь у березні 1966 р. схвалити черговий партійний з'їзд.

На Заході реакція різна. З одного боку вважається, що це великий зворот напрямо, прийняття деяких елементів капіталізму і мовчазне признання неефективности „соціялістичного способу господарювання".

З другого боку, західні експерти заключають до обережности в оцінці цієї реформи. Вони вважають, що відновлення міністеріяльної системи означає вірність централізованому плянуванню, а наголос на „зискові" і більшому задоволенні потреб споживача може бути тільки заколисуванням громадської опінії в період непевної політичної ситуації. Реформа — твердять ці експерти, — є тільки півзаходом, який залишає основні недоліки системи.

Як би там не було, ліберманівська теорія і косигінська практика свідчать про слабість колективного способу господарювання і про відступ компартії в поході до комунізму. Чи еволюція направо піде в СССР далі, чи партія, втрачаючи контролю над спільнотою і економікою, заверне до сталінського екстремізму — покаже майбутність.

Михайло Островерха

З РИМСЬКИХ НАРИСІВ

I

Наші психологи й літературознавці твердять, що Микола Гоголь мав дві душі — українську і московську. Але що сказати на те, що у своїх листах М. Гоголь признається: „в Римі залишив я душу мою"? Виходить, що, „Мертві душі", він, пишучи тут, у Римі, 1838-1842 рр. „Мертві душі", він, ідучи з „віа Сістіна", де жив, і сходячи по цих просторих рококо сходах до кавярні „Греко", споглядав на Монте Маріо, що найпривабливіше, з палом усе гомонить ситим пристосно-ніжним тоном заходу сонця, — і міг награти й римську душу.

Має бо Рим свої переможні чари й донині, хоч цивілізація уже завзялась притьмарити ці добрі сторони й великі вартості Риму. Приклад: як іще тридцять п'ять років тому попри дуб Т. Тасса переїжджало, або й ні, на десять хвилин одно авто, то нині — рух авт принаймні такий, як на 8-ій Евню в Ню Йорку. Келвсь туристів було тут мало, а нині й русичів чималенько буває у Римі.

Проте, як вийти при заході сонця на узгір'я Джянікольо, то в ні котрій столиці Европи не матимете таких глибоких, карміново-тонких кольорів зворушень, як у Римі. Все місто перед вами, як на долоні. Останні гомони сонця так тужно й чітко увиразнюють усі сагоми кожної будівлі, так щільно єднають їх із кобальтом неба, що ви — мовчите й подивляєте, і щасливі „єсте", як можете їх у вашій душі зберегти. Той масив мавзолею Гадріяна, те пустоземелля Гінчіо, ті палати Квірінала, а далі базиліка С. Марія Маджіоре, той сіро-могутній тон Пантеону, та струнка рококо вежа старого університету Сапієнса, червоноцеглаcта старо римська вежа Міліції, далекі на небосхилі статуї на св. Івані в Лятерані, руїни палати Тиберія на Палятині, Авентин із своїми чудовими романськими дзвіницями, і ті Кастеллі Романі ген у далині, в Альбинах — це такий сильний, величний образ, у ньому стільки всякої вартости тонів і кольорів, що хіба Михайло Мороз дав би раду, аби схопити це на полотно.

Вже декілька моїх приятелів із ЗДА були мило заскочені такими несподіванками, як та, що все жіноцтво, молоде і не стигле зовсім не вживає ніяких шмінкування, мальовил, важких понурих пудр; що ніхто з жіноцтва не має повік сніх, зелених, ніякій із них не кажа з вій чорна мазюка, а всі милі й природні, якими їх Бог сотворив; що жіноцтво не є „схлопцене" й не носить у штанах (а як деяка появиться, то це... чужинка!); і що всі жінки носять із собою торбинки й ніхто в них їх не видирає...

— Та це якась дивна демократія у них! — вигукнув один із приятелів.

— Але в трамваї чи автобусі, раджу тобі, пам'ятай за кишеню з грошима! — звертаю увагу.

— О, це дрібниця! Я львів'як, то... технічно відчуваю „рух" біля себе!...

— Ну, як так, то тутешні кишенькарі можуть іти по табаку колишнім львівським чи одеським...

Влітi Рим має свої принади для усіх улюбленців і поклонників Аполлона й Мельпомени. Все літо йшла опера за оперою, голотіч, у термах Каракалі; опери Дж. Верді, Дж. Пуччіні, П. Маскані, Бізе, Белліні, Моцарта й ін. Симфонічні концерти відбувались у базиліці Максенті на Форо Романо. В амфітеатрі Веспасіяна йшла „Комедія ослів" Плявта. А на схилах Джеиніколя біля дуба Таеса давали „Терсей" Плявта і „Орест" В. Альфієрі. Словом, вечори Риму були сповнені цими високомистецькими програмами.

(Далі буде).

● В Австрії переводиться перші за час її відновленої самостійности після війни — військові маневри. Вільшістю учасників є резервові старшини і вояки маленької австрійської армії. Все ж, у тих маневрах бере участь 30.000 вояків. Коротко „перебував на них, як „почесний гість", совєтський військовий міністр маршал Малиновський, „зволив" Відень у березні 1945 року, маневрівши в нічних грабунках і насилування жінок, як за найгірших часів середньовіччя.

Степан Смерека-Чорний

ТЕАТРАЛЬНІ ІДЕЇ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ КАРПЕНКА-КАРОГО

(7)

Скрізь, куди тільки не приїздив на гастролі театр, його чекала тепла зустріч. Рецензії в газетах рясніли такими заголовками, як — „Свято українського театру", „Малоросійський Олімп", „Визначна ера" тощо.

В основу діяльности нового товариства покладено принципи обов'язку, дисципліни і безмежну любов до мистецтва. Програма була побудована на зовсім інших основах, ніж ті, які існували досі в театрах Старицького, Кропивницького і Садовського. Цісю програмою виборювались зовсім нові принципи театрально-естетичних законів.

Карпенко-Карий, Садовський і Саксаганський були фундаторами та ідейними надхненниками нового товариства. Вони виходили із твердження, що „досконалого нема не існує", ствердили факт занепаду народного театру і проголосили цілю декларацію війну „всім трупам, що виявили байдужість до росту народного театру, і письменникам, котрі робіть п'єси, як попало, аби танці та пісні"[28].

Девізом творчо-виробничого життя нового театру стало: „робоча дисципліна і безумовне виконання законів, які ми самі для себе напишемо. Бути для себе на вище всього. Бути для себе на вище будь розум, обов'язок повага і підкорення режисерові"[28].

Творчо-організаційні заходи Карпенка-Карого, Садовського і Саксаганського були спрямовані на творення мистецтва, покликаного служити інтересам народу. Звернення до життьової правди в театральному мистецтві означало початок реформу всіх естетичних і етичних принципів сучасного їм театру. Карпенко-Карий був великим противником старої, задушливої манери гри на сцені, напушеного, вдаваного пафосу, декламацій, акторського шаржу і прем'єрства, яке псувало ансамбль.

Велике значення для реалістичного розкриття сценічних образів нового театру мала драматургія Карпенка-Карого, яка не могла не внести змін в акторське і режисерське мистецтво українського театру на грані XIX і XX ст. Вистави його п'єс вражали глядачів надзвичайною життєвістю, переконливістю та творчою глибиною. Театр почав створювати такі постановки, в яких майстерність акторської гри, режисерського задуму, костюму, мистецького і музичного оформлення — все підпорядковувалося єдиному завданню: показу життя, треба бути правдивим і в мистецтві.

Це безумовно було новаторством, яке принесло реформу всіх естетичних поглядів, зміну переконань і смаків у галузі театрального мистецтва.

Іван Франко високо оцінив Карпенка-Карого як артиста і драматурга. Він писав:

„Його техніка, завсіди проста і подиктована самою натурою представлених у ній життєвих фактів, з часом під впливом театральної практики набирає ширини і концентрації, його талант плодить чимраз краще цвіти і не виявляє ніде так чисто сценічної і у інших авторів утоми. Він міцно держиться рідного ґрунту, розбирає у своїх драмах насущні потреби й вищі духовні інтереси українського села в сучасну добу і минувшині"[29].

На початку 1901-го року український „Театр Корифеїв" виїхав на гастролі в Москву, де Карпенко-Карий святкував справжній тріюмф разом із М. Заньковецькою. На сторінках „Театральних Известий" з'явився тоді вірш, присвячений І. Тобілевичеві:

„С его талантом люд
московский,
Теперь знакомится ...
Ей-ей,
Малороссийский он
Островский,
Фотограф родины своей...
Его перо лишь правдой
дышет
И чужд ему совсем шаблон.
Он также славно пьесы
пишет,
Как и играет славно он"[30].

Родина Тобілевичів дала українському театрові трьох велетнів. Усі вони неповторно-самобутні, їхні заслуги перед українським театром — неоцінені. Як актори, вони створили образи, — що їх можна і слід уважати світовими шедеврами, і серед них визначне місце займають образи, створені великим талантом Карпенка-Карого.

Напружена діяльність, дуже тяжкі умови праці артиста, режисера і драматурга мандрівного українського театру, переслідування цензури, ворожі напади російської преси, яка цькувала українців їх „мазепинцями"[31], „сепаратистами" — все це підірвало здоров'я Карпенка-Карого. В 1905 році він тяжко захворів і змушений був залишити сцену, але літературної діяльности не припиняв.

До останніх днів свого життя Карпенко-Карий піклувався долею українського народного театру. Це знайшло відображення і в останній його п'єсі; „Житейське море".

Помер Іван Тобілевич-Карпенко-Карий 15 (2) вересня 1907-го року в Берліні, в Німеччині, куди їздив лікуватися. Тіло покійного драматурга перевезено на Україну і похоронено на хуторі „Надія" біля Єлисаветграду (тепер Кіровоград).

[27] З архіву І. К. Тобілевича, журнал Театр, 1937, ч. 2 (4), стор. 27.
[28] Там же, стор. 27.
[29] І. Франко „Твори в 20 томах. Том XVII, Літературно-критичні статті, Київ — 1955, стор. 449.
[30] Микола Носипенко. Артист Карий, „Радянське мистецтво", ч. 22, 1945 р.
[31] В. Сухомлинський, Народна артистка, Держ. В-во дитячої літератури УРСР, Київ — 1961, стор. 130.

(Кінець)

Сава Чернецький — піонерський поет Канади

В доповіді п. н. „До історії української піонерської літератури в Канаді", яка відбулася в авдиторії УВАН у Вінніпегу 3-го жовтня, дослідник піонерської доби в Канаді, д-р Михайло Марунчак відкрив сторінку творчости Сави Чернецького, що перебував в Канаді в 1899 та 1900 роках. Під час свойого побуту в Канаді Сава Чернецький написав цикл віршів, в яких він оспівував життя-буття українських поселенців в преріях Канади. До цього циклу віршів належать: „Зі зільника Канади", „Весна на чужині", „Одна лиш калина", „Два образи", „Русини в Канаді", „Свіжі еміґранти" та інші. Там теж написав він оповідання „З глибини пропасти", тематика якого є з життя канадійських поселенців. Вірші й оповідання були друковані в „Свободі" в тому часі. Деякі з них були підписувані псевдонімом „Далешівський." Це від села Далешева, Городенського повіту, де Сава народився і виховувався. До ЗДА Сава переїхав в 1900 році і задержався в Ню Йорку, а вкоротці став на працю як співробітник тижневика „Свобода". Був він співробітником редакції до 1904 року та співпрацював з о. Іваном Арданом.

З переїздом до ЗДА поетичний жанр Сави основно змінився. Він тільки час від часу писав ліричні вірші і то передусім патріотичну лірику. Його основним жанром стали сатиричні вірші та фейлетони. Навіть фейлетони він перетикував гумористичними віршам. Всіх їх він підписував псевдонімом „Чалий", „Сава Чалий" або „підслухав Чалий". Сатира Чалого була найуспішнішою зброєю того часу на наступ москвофільського табору, що намагався розбити тоді ще кволе українське національне життя в ЗДА та Канаді. Прибіжищем москвофільського табору була Російська Православна Місія в ЗДА.

Брав Сава Чернецький живу участь в громадському житті в Канаді і в ЗДА. У Вінніпегу був він співосновником враз з Кирилом Геником першої читальні в Канаді, що була заснована у Вінніпегу. В 1905 році бачимо його серед перших співпрацівників „Народньої Самопомочі" в Ню Йорку, а пізніше серед просвітнього активу в Белфор. Співпрацював Сава Чернецький в першому українському сатиричному журналі на американському континенті „Оса", що появлявся в 1902 році. Пізніше він співробітничив в таких гумористично-сатиричних журналах як „Іскра", шикаґівська „Оса", „Лис Микита" та „Канадійське „Кадило". Його вірші й оповідання стрічаємо також в тогочасних календарях „Українського Народного Союзу".

Д-р М. Марунчак твердить, що збірка поетичних творів, що появилася на американському континенті в Бібліотеці „Слово" ім. о. Бончевського, п. н. „Америка", мала в своєму змісті половину віршів з канадійського циклу Сави Чернецького. Збірку цю названо „Америка" тільки тому, що поняття Америки покривало тоді ЗДА й Канаду. Збірка повинна називатися „Канада", бо вірші є тематично пов'язані з Канадою, а також вони писані в Канаді.

Дослідження д-ра М. Марунчака будуть опублікувані окремою працею в серії УВАН в Канаді.

Повища доповідь відбулася з нагоди ювілейних св'яткувань УВАН у вільному світі. Предсідником сесії був проф. Я. Рудницький, що рівночасно відкрив виставку багатих експонатів — стародруків української піонерської доби Канади. С. Р.

● Московський „Комсомолець" повідомляє, що совєтські спортові власті заборонили вісьмом видатним футбольним грачам виступати будь-де на грищі до кінця їх життя та позбавили їх їхніх спортових відзначень — за пиянство. Большевики перестерігають, щоб проводи спортових клюбів самі дбали про те, щоби викорінювати в своїх членів нахил до пиянства.

Академія в пошану Слуги Божого Митрополита Андрея в Нюарку, Н. Дж.

За ініціятивою Марійської Дружини Пань під Покровом Пресвятої Богородиці та при співпраці інших релігійних організацій, які діють при церкві св. Івана Хрестителя в Нюарку, буде влаштована 12-го грудня 1965-го року Академія в пошану подвижника єдности всіх християн — Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького.

Точна програма Академії буде подана в українській пресі своєчасно. До участи в Академії Управа Марійської Дружини рішила запросити кращі мистецькі сили, співаків, рецитаторів, музик і місцеві хори.

Управа Марійської Дружини в Нюарку прохає оцією дорогою всі організації та товариства в нашому місті і околиці не влаштовувати 12-го грудня жадних імпрез, щоб всі ми гідно вшанували пам'ять Слуги Божого Андрея у століття його народин.

голова — Юлія Добош
секр. — Ів. Білинська

О. ТЕОДОР СТОЛЯР

(посмертна згадка)

Народився Теодор Столяр 1-го березня 1885 року в Жужелі, повіт Сокаль, як син Григорія і Марії з дому Миґаль. Дитячі його літа проходили над рікою Бугом з молодшим братом, пізнішим вчителем. Скінчивши вселюдну школу в Сокалі, вписався до академічної гімназії, де великий вплив на його молоду душу мав покійний професор І. Боберський, який по іспиті зрілости, радив йому студіювати чужі мови, але молодий абсольвент на бажання матері вибрав науку теології.

Покійний був диригентом хору теологів, бо природа обдарила його не тільки сильною будовою, але й прекрасним баритоном. В 1910 році був висвячений на священика Митрополитом Шептицьким. Оженившись з дочкою о. Михайла Олексишина — Ольгою, переїхав на священичу працю в Бойківщину в село Топільницю. Після зложення іспиту на катехита був ним довший час, а також був сотрудником о. Володимира Громницького в Тернополі. Коли російські війська вивезли о. Громницького в глибину Росії, заступав його в Тернополі в т. зв. „Середній церкві" при вулиці Руській.

В 1918 році, на власне бажання переїхав на пароха села Хмелівки, Теребовельського повіту. З села Хмелівки виїздив до Зарваниці з проповіддями і тоді митрополит Шептицький наділив його крилошанськими відзнаками.

Покійний о. Столяр працював в читальні „Просвіта" в селі Хмелівці і за його ініціятивою громадяни того села розпочали будову читальні, а заходом його дружини зорганізовано в селі аматорський гурток, який давав часто вистави, а прибутки йшли на будову читальні.

В тому ж селі відвідував його часто теперішній Кардинал Иосиф Сліпий, який був тоді ректором Духовної Академії у Львові і збирав цінні, старі ікони для музею. В Хмелівці була старенька церква, збудована з дерева, правдоподібно в козацьких часах і мала досить цінних ікон.

В 1930 році переїхав над Дністер в село Німшин-Різдв'яни на пароха, але громадяни села Хмелівки запросили о. Столяра на посвячення укінченого будинку на читальню і не могли ніяк зрозуміти, чому о. парох, покинув їх. Причиною було те, що дружина о. Столяра Ольга не була сильного здоров'я і подільське повітря шкодило їй.

В селі Німшин-Різдвяни був парохом три роки, і коли помер його тесть о. Михайло Олексишин, переїхав на бажання людей до Суховолі, повіту Броди, і остав там десять років. Це був час його інтенсивної праці. Працює він як парох Суховолі і Бучини, в читальні „Просвіта", де був головою, а також в „Сільськім Господарі" і „Рідній Школі". Найз о. Клепарчуком і послом Вислоцьким над заснуванням районової молочарні.

Під час свого життя зазнав він чимало горя, а найбільше тоді, коли його дочку красуню Галю засуджено в Берліні на смерть. Вона попала була до процесу 59-ьох. Згинула вона як героїня, не зрадивши нікого. Тоді ж гестапо повідомило покійного, що його дочка вмерла на запалення легенів. Смуток цей і горе ніс він самий, не кажучи про це нікому з рідні.

Коли прийшли перший раз большевики, тоді голова сільради викинув покійного з приходства на вулицю, але о. Столяр врятував голову сільради, коли прийшли німці.

В 1943 році утратив дружину. Вона була вбита відламком гранати, а він сам був важко ранений і вивезений до Києва.

Там перебув важку операцію, а коли вийшов зі шпиталю, сам прав білля в Дніпрі.

Повернувши назад до Суховолі, не застав на приходстві нічого, бо наїздники вивезли меблі і інші речі, хто зна куди.

„Страшно бути бездомним" — писав до дочки. В Суховолі казав відкопати тіло покійної дружини і переніс його до родинного гробівця і сам відправив над могилою похорон.

Остався душевно зломаним, а потім день за днем на допитах НКВД, але не піддався. Тоді ж мали його розстріляти, але кухар зі Суховолі випросив його до помочі в кухні.

Коли прийшли хлопці „з лісу", перейшов з ними в зелені Карпати, які так дуже любив.

Своїм дочкам дав найкраще образування, яке тільки міг — впоюючи в їх душі любов до свого народу.

Лікував людей зелами, і навіть написав лікарську книжку п. н. „Як лікувати зелами".

Був священиком 55 років. Умер 5-го червня 1965. Ціле своє життя посвятив він для своєї рідні і для своїх парохіян.

Хай рідна земля буде йому легкою, яку так дуже любив.

С. К-ів

● З Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що в п'ятницю, 22 жовтня ц. р. відбудеться МАЛИЙ ЛІТЕРАТУРНО - МИСТЕЦЬКИЙ ЯРМАРОК, в якому виступатимуть: Катря Колянковська (спів), Евгенія Курилович - Чапельська (фортепіян), Антін Малюца (мистецтво), Микола Понеділок і Іван Керницький (література). Різнородність програми та самі імена виконавців ґарантують успіх! Початок о год. 8 вечора.

Ґалерея „Ми і світ" змагається за першість на канадійському мистецькому ринку

Осінний мистецький сезон зустрічає українська ґалерія „Ми і Світ" у Торонті новим небувалим досягненням.

По перше, ґалерія і видавництво „Ми і Світ" перенеслись із будинку при вулиці Бетирст в багато кращу дільницю, до репрезентативного дому при 2263 Блур Ст. Вест, який і внутрішнім розкладом і зовнішнім оформленням надається якнайкраще для того, щоб бути святинею українського мистецтва.

Але на цьому власники ґалереї, п-во Микола й Ольго Колянківські не зупинились. Бажаючи зайняти одне з перших місць на мистецькому ринку міста Торонта, вони рішились на рисковне і велике діло — перейняли на свою власність одну з давніших ґалерій, яка приміщується в самому центрі торговельного і мистецького Торонта, на перехресті головних магістраль міста, при 830 Йонґ вулиці.

Тепер, п-во Колянківські є єдині в Торонті власники двох ґалерій при головних вулицях міста. Цей їх особистий успіх є одночасно й великим успіхом української культури, бо стіни їх ґалерій рясно завішані кращими зразками українського образотворчого мистецтва.

Торонто, за словами знавців економіки, є сьогодні найбільш ростучим містом світу і його біржа уважається другою по важливості й оборотах після нюйорської. В парі з економічним розвоєм іде також ріст мистецьких заінтересувань. Не дарма ж один із мистецтвознавців висловився, що Торонто є тепер тим, чим була Фльоренція в XII столітті в Італії.

На цьому тлі ще краще з'ясовується передова роля української ґалерії.

Власники ґалерії свідомі цього, що можуть сягати за першість у цьому шляхетному змагу тільки завдяки великих талантів, десяток українських передових мистців, які творять і добились признання чужої мистецької критики. Вони завдячують досягнуте також великій підтримці щораз численніших любителів мистецтва — українців, які є відвідувачами і клієнтами ґалереї.

Віримо, що українська спільнота також в майбутньому не відмовлятиме підтримки цій передовій станиці української культури.

Що писала „Свобода" 50 років тому

„Народе, борони своєї чести!"

„По довгих заходах випливаємо на чисту воду. Український нарід в Америці зрозумів, що йому треба лучности, карности і напруження всіх сил, щоби серед сучасної незвичайно тяжкої доби промостити собі шлях посеред ворогів, які зі всіх сторін напирають на нього. Об'єднані українці скликають Сойм. Скликають його на те, щоби при сій нагоді довершити і проголосити вибір народнаго представництва. Загального Українського Комітету. Скликають його в тій цілі, щоби сам нарід дав вказівки сьому народному представництву. Скликають його на те, щоби раз вже положити конець міжпартійним усобицям. Скликають його передівсім на те, щоби перед світом ясно вивести нашу національну ціль і наші змагання. Велика задача і важка праця чекає весь український загал в Америці... З чистим серцем, з чистою совістю берімся до діла. Скликання Сойму нехай буде точкою чести українського народа..."
„Свобода" з 28 вересня 1915.

„Голос Канадійських українців"

„Хвальна Редакціє! Ваша „Свобода", яка приходить сюди до Савт Слокон, справді підносить нас на дусі. Вирізки з „Свободи" в англійській мові даємо читати тутешнім англійцям. А деякі післали ми до Лондону. Однак се ще дуже мало щоб познайомити англійський загал про нашу справу. Ми перечитали статтю у „Свободі" (число 105) від канадійського українця. І так дуже радіємо, що хтось вже озвався. Нас в Канаді є сотки тисяч і всі ми, гадаємо, годимося з думками того канадійця... Ми чекаємо на ваш Сойм з найбільшим напруженням..." Поможіть нашим лідерам зробити зачате діло... „Українець зі Савт Слокон, Б. К."
„Свобода" з 5 жовтня 1915.

НА ЦЬОМУ МІСЦІ СКЛАДАЮ ПОДЯКУ
СХІДНЬО-ЕВРОПЕЙСЬКОМУ ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТОВІ у ФІЛЯДЕЛЬФІЇ
ЗА УМОЖЛИВЛЕННЯ МЕНІ ДОСТУПУ ДО МАТЕРІЯЛІВ ІНСТИТУТУ.
Роман ЛЕҐЕДЗА

ЗАКЛИК

До всіх українських журналістів-публіцистів в ЗДА й Канаді

В суботу 30 і неділю 31 жовтня цього року відбудеться на „Союзівці" в Кетскільських горах перший З'їзд Українських Журналістів Америки і Канади.

Преса скрізь у вільному світі найтісніше пов'язана з народом, — вона є його інформатором, але й його речником та виразником всіх ідей, бажань і настроїв. Тому журналісти, які практично виконують цю місію — одна з найвідповідальніших віток громадянства. Вони стоять постійно перед трудними проблемами і мають поважні труднощі у виконуванні свого відповідального завдання. Вони мають теж цілу низку сутопрофесійних, станових турбот. Все воно торкається також українських журналістів у З'єднаних Державах і Канаді.

На Першому З'їзді Українських Журналістів Америки і Канади всі ці справи будуть заторкнені. На тому з'їзді мають бути покладені основи під кращу власну організованість. Всі справи будуть обговорювані строго на базі поза і понад партійної спільної станово-професійної приналежности, праці й співпраці. Тому бажана й конечна участь всіх українських журналістів і публіцистів Америки і Канади, без уваги на їх ідеологічно-партійний світогляд та групово-партійну приналежність. Закликаємо всіх Колеґ прибути солідарно на цей з'їзд, без уваги на всі розбіжності, які існують між нами та які проте не всилі перекреслити факту, що всі ми члени одного стану й виконавці одної професії. Заманіфестуймо цю нашу станово-професійну солідарність, що існує серед журналістів в усіх культурних народів вільного світу!

Управа
Спілки Українських Журналістів в Америці

Замість квітів на могилу

бл. п. МАРҐАРИТИ НАРУШЕВИЧ З КАРВОВСЬКИХ

Хресної Мами нашого сина Богдана, складаємо 20 долярів на Українську Православну Церкву-Пам'ятник у Бавнд Бруку, Н. Дж.

Д-р Константин і Ольга ОЛЕКСЮКИ

Замість квітів на свіжу могилу

бл. п. МАРІЇ НИНКИ

на Фонд Кардинала Й. Сліпого, зложили:
по $10 — Н. і М. ТИТЛИ, Ольга ПАРУБЧАК;
по $5 — Нуся КАЧМАРСЬКА, Ярослав ГУСАР, Дарія ГУСАР, Марія ТУРКО і Христя ПЕВНА.

Замість квітів на свіжу могилу
Дружини пл. сен. ІВАНА НИНКИ

бл. п. Марії

складають 30 долярів
на КУПНО ПЛАСТОВОЇ ОСЕЛІ в АНҐЛІЇ
Друзі праці з Крайової Пластової Старшини:
Я. БОЙДУНИК
О. КУЗЬМОВИЧ
Ю. ФЕРЕНЦЕВИЧ

ПОДЯКА

З волі Всевишнього, дня 6-го вересня 1965 року відійшов у Вічність наш Найдорожчий
МУЖ, БАТЬКО, ДІДО й ПРАДІД

бл. п. КОРНЕЛЬ ОСАДЦА

В нашому смутку ми зазнали багато потіхи й розради від наших Приятелів і Знайомих, яким цією дорогою складаємо найщирішу подяку.

Дякуємо Всч. о. Орестові Засійбіді, ЧСВВ, Всч. о. Юрієві Мальнячину, ЧСВВ та Всч. о. Степанові Городецькому за відправлення Парастасу й Панахид при домовині Покійника та Похоронних Богослужень.

Дякуємо Д-рам Ганні й Олексі Лятишевським за їхню жертвенну лікарську поміч та приятельську розраду для родини.

Дякуємо Членам хору „Думка" під орудою інж. Романа Степанюка за спів під час Панахиди та голові хору інж. Богданові Ракові за слова співчуття над домовиною.

Дякуємо дир. Михайлові Клецорові за зворушливу прощальну промову над домовиною Покійника.

Дякуємо всім, що склали свої жертви на Служби Божі за душу Покійника.

Дякуємо всім за вінки й цвіти.

Дякуємо за щедру жертву 250 долярів на будову церкви в Глен Спей, замість цвітів, братанкам Покійного Модестові, Миронові, Юліянові, Богданові й Любомирові Осадцям.

Дякуємо всім за усні й письмові вислови співчуття.

Дякуємо всім, що своєю участю в Панахидах та в похоронах причинилися до вшанування пам'яті Покійного.

Наконець дякуємо похоронному заведенню Петра Яреми за сумлінне й дбайливе переведення похоронів Покійника, а Управі Українського Народного Дому в Ню Йорку, за бездоганне влаштування поминального обіду.

Хай Всевишній нагородить за це усіх Вас.

ЄВДОКІЯ ОСАДЦА, дружина з Родиною

ПОДЯКА

В день посвячення пам'ятника на могилі

св. п. І. П. БАГРЯНОГО

3-го жовтня 1965 року

Від усієї душі дякую всім, що своєю присутністю вшанували пам'ять мого чоловіка.

Зокрема дякую Всечесним Панотцям: Д. Буркові, П. Дубицькому, А. Дублянському, Д. Свириденкові, Г. Вороб'євій і Л. Бородєєві за їхні молитви й службу. Дякую нашим німецьким гостям: священикові Ріппелю, д-рові Сірінґові (заст. бурґомістра) і п. Кліцке.

Сердечно дякую представникам політичних, громадських та культурних середовищ.

Дякую нашому хорові за гарний спів, а також стихарним хлопчикам, що прислужували священикам.

Сердечно дякую Друзям-однодумцям чоловіка за все добре. Зокрема дякую п. А. Ромашкові, п. О. Собчинському і п. Ю. Свириденкові за організацію сьогоднішнього свята.

Дякую також Редакції і Адміністрації „УВ".

Окремо висловлюю подяку панам А. Сухаревському та А. Широкостепові за їхню щиру допомогу мені в справі побудови пам'ятника. Дякую п. С. Зубчевському за догляд над могилою.

Особливу подяку приношу неприсутньому тут Панові Леоніду Молодожаниннові за його велику, безкорисливу працю — виготовлення проєкту пам'ятника і портрета-барельєфа.

Дякую майстрові п. Ґаулє, який здубував цей пам'ятник із за всі його старання.

Складаю глибоку вдячність усім жертводавцям, близьким і далеким, які своїми пожертвами уможливили побудову пам'ятника.

Сердечна подяка всім учасникам концерту.

Дякую також усім приятелям і організаціям за вінки та квіти, які прикрасили могилу.

ГАЛИНА БАГРЯНА

Помер о. Микола Куницький — кол. УСС

Дня 11-го серпня 1965 р. помер несподівано, на передмістю столичного міста Буенос Айрес в Арґентині, заслужений парох о. Микола Куницький, колишній Український Січовий Стрілець.

Покійний народився 3-го квітня 1897 р. в селі Виноград, повіт Городенка. До гімназії ходив в Коломиї і як молодий студент вступив до Леґіону УСС в 1917 р., а пізніше вже з бриґадою УСС брав участь в боях під Львовом.

Теологічні студії закінчив у Станиславові і тут Владика Гр. Хомишин висвятив його 22 травня 1931 р., і призначив парохом у Ворохті. З вибухом другої світової війни був арештований большевиками, і багато витерпів від німців і мадярів. При кінці війни в 1944 р. виїхав до Німеччини і тут працював як душпастир і як катехит та професор латинської мови в Міттенвальді в таборовій гімназії.

У 1948 р. виїхав як провідник групи українських переселенців до Параґваю, але гарячий параґвайський клімат змусив Покійного покинути свою громаду і переїхати до близької Арґентини. Тут о. Микола, серед незвичайних труднощів починав організувати українську парафію та будову власної церкви на передмісті Буенос Айрес.

Минулого року Владика Андрій Сапеляк іменував його головою Літургічної Комісії на Арґентину і доручив йому збирати матеріяли до написання історії Української Церкви в Арґентині. Він уже був почав публікацію статтей про перших українських священиків-піонерів як завдаток своєї основнішої і більшої праці, але передчасна смерть перервала його далекосяжні заміри.

Покійний о. Микола був людиною надзвичайно освіченою, добрим прамовцем і тому виголошував доповіді в радіопередачах „Вільна Україна", був добрим організатором, а першзавсе ревним священиком.

Величавий похорон при співучасті наших священиків і латинських та Апостольського Візитатора Кир Андрія Сапеляка, численні вінці були доказом великої пошани і любови всієї спільноти української в Арґентині до Покійного.

Нехай вільна арґентинська земля буде Йому пером.

Дм. Микитюк, кол. УСС.

Business Opportunity

З'їзд колишніх учнів української гімназії в Чорткові

(Спостереження і думки)

Напередодні першої світової війни, коли боротьба українців проти поляків досягала свого вершка, а українська публічна опінія стояла під враженням атентату на намісника Галичини, ревного польонізатора, графа Андрія Потоцького, та боротьби українського студентства за свій рідний університет у Львові, селянських штрайків тощо, — в Чорткові, в окружному місті південного Поділля, засновано в 1911 р. українську приватну гімназію.

Чортківська гімназія була центральним виховним закладом для 4-ох повітів: чортківського, борщівського, копиченецького і заліщицького. Вона проіснувала 32 роки з малими перервами під час обидвох світових воєн і остаточно припинила свою працю 1944 року з приходом до Чорткова большевицьких військ. За той час гімназія випустила сотні молодих інтеліґентів, які заважили на долі і на національнім відродженні тої частини української землі. Деякі з її вихованків зайняли провідні місця в житті не тільки своєї провінції, але й цілого народу.

—

Рештки тої інтеліґенції, які є в Америці і Канаді, з'їхалися на товариський з'їзд на Союзівці 23- і 24-го вересня. Коли зважити, що остання матура в чортківській гімназії відбулась в 1943-му році, то не дивно, що учасники зустрічі, і то навіть наймолодші з них, були вже літніми людьми. Їх наукові титули, грамадський стаж, сивина у волоссі і... дорослі діти свідчили, що за ними вже довгий життьовий шлях. А все ж на з'їзді вони зустрічали свою молодість, шкільну лавку. Їм же приємно було йти знову юними ногами з бурси до школи, з трепетом чекати на першу зустріч, ще раз оглядати рідні ріки. Так приємно було брати в свої долоні спрацьовані руки приятелів, дивитись в їх чесні обличчя та слухати їх слів про те, що було після того, як всі розгубились в хаосі подій, поглядів, переконань і в просторах країв і континентів.

Всі, хто приїхав на зустріч, привезли із собою цікавість до минулого та якусь особливу температуру серця і почувань. Приїхали такими, як приїжджається на родинний з'їзд — святочні, добрі, з відкритим серцем, з бажанням обнімати, цілувати і розказувати все-все, що наболіло горем і розцвіло щастям.

Такий настрій учасників добре віддав мґр Л. Крушельницький. Його слово на відкритті прозвучало зворушливо. Його опис Чорткова, його природи і людей, учнів і учителів мав в собі теплоту і щирість доброго сина, що ось із зворушенням переступає поріг батьківської хати, за якою стужився і якій залишився вірним. В тім стилі було прочитане „слово п-і Ольги Соневицько", дійсної ініціяторки і організаторки з'їзду. Вони обидвоє — Соневицька і Крушельницький — свідки перших кроків гімназії після першої світової війни, внесли на зустріч той неповторний настрій, який дав з'їздові і його стиль і „смак".

Центральною фіґурою з'їзду був, безперечно, проф. д-р М. Соневицький, член почесної президії, до якої ще увійшли: проф. Марія Боднар-Ржепецька, п-і Анна Маньовська, о. дек. С. Баландюк і о. дек. А. Борса.

Сеньйор - професор, спеціяліст в клясичній філології, довголітній учитель багатьох українських шків в Галичині і проф. Богословської Академії у Львові — відтворив перед слухачами воєнні і перші післявоєнні роки праці гімназії в Чорткові аж до 1924-го року. Доповідь багата статистикою, датами, прізвищами і зображенням політичного, культурного та соціяльного тла, на якому виростала перша українська середня школа східньо - галицького Поділля — залишиться цінним вкладом в історію тої нашої інституції. Зібрані щиро дякували професорові за його труд, який треба було вложити при відшукуванні матеріялів. Про пізніші роки школи дали цікаві інформації мистець Яків Гніздовський і д-р С. Ворох. Хоч подані в різному стилі і з наголошенням різних моментів, — обидві доповіді були доброю ілюстрацією до тих подій, які розгорталися довкола школи і в самій школі в рр. 1926 - 1944. Д-р С. Ворох тепло згадав д-р М. Росляка, голову місцевого кружка „Рідної Школи", який своєю наполегливістю і жертвенною працею допоміг збудувати прекрасний будинок для гімназії, один із найкращих у цілому місті.

Сильне враження на учасників з'їзду зробив лист проф. Івана Будуровича, одного з найбільш заслужених і шанованих учителів школи. В теплих, батьківських словах, що часом пригадували стиль римських і грецьких клясиків (проф. Будурович вчив латини й греки), він вітав своїх вихованків і рівночасно прощався з ними на далеку дорогу життя і смерти. Грімке „спасибі і привіт", висловлене довгими оплесками і в листі-відповіді відійшло із Союзівки до ліжка хворого професора в Торонті.

Під кінець сесії проф. М. Соневицький виступив ще раз, цим разом з інформацією про підготовку книги довідкових матеріялів про чортківську округу.

Коли учасники з'їзду виходили з бібліотеки Союзівки, щоб на тлі прив'ялої трави і пожовклих дерев зробити спільні фота, — вони характеризували першу святочну зустріч словами: „високий позем", „культурний стиль", „подільський шарм", „чудова організація з'їзду".

До бенкету о год. 7-ій засіло понад 90 осіб. За головним столом Почесна Президія Діловий Комітет, видатні громадяни — колишні учні. Керівник спільної вечері просив присвятити цю частину з'їзду споминам про особисте життя і зречися промов і привітів. Заля прийняла пропозицію із задоволенням. Бенкет дістав зараз свій окремий, оригінальний стиль. До мікрофону підходили колишні учні та розповідали про своє життя в школі і після того, як вони виплили з гімназійної пристані на широкі води життя. Перед очима слухачів пропливли образи з уламками життя їх товаришів, пригадалися події, закарбувались в пам'яті суворі і гумористичні фраґменти з одисеї чортківського братства. Були щира розмова від серця до серця, від друга до друга. Було родинно. Інтимно.

На великій залі „Веселки" на закінчення першого дня з'їзду відбувся концерт. На вступі п-і Ольга Соневицька прочитала довгий список письменників, композиторів, малярів, церковних достойників, політиків — всіх, хто виріс до загальнонаціональної міри, а вийшов з багатої на таланти чортківської округи.

Історію — доповнила сучасність: П. С. Федчук, О. Гошуляк, Л. Сось - Бульба, В. Довганюк і З. Лавришин дали хвилюючий концерт в такім стилю і в такій атмосфері, як їх рідко зустрічається навіть на репрезентативних імпрезах. Відчувалося, що наші мистці - подоляни були зворушені, були „розгойдані" спогадами і зустрічами, що їх голос звучав ширше і глибше як звичайно, а в нім була і туга і радість. Концерт закінчив „подільський шарм" з'їзду в найкращому стилі.

По концерті був показ фільму деяких чортківських сіл, знятого перед двома роками одним із відвідувачів із Канади. А на кінець забава з танцями і інтимні розмови та жарти в малих гуртках у великих кімнатах численних будинків Союзівки.

На другий день Богослужба за померлих товаришів, яку відправив о. дек. А. Борса, ще радість останніх хвилин зустрічей, ще гомінкі слова нової, або відновленої дружби, ще стиск долонь, погляд очей і... поворот до дійсности, до життя. Зустріч із власною молодістю скінчилася. Прощай!

Роман Ільницький

ЯКИЙ БУДЕ КИЇВ?

Заглядаючи в майбутнє, — пише "Радянська Україна" з 16 вересня — Київ буде поширюватися головно вздовж берегів Дніпра на протязі 25 кілометрів.

Населення Києва за п'ятнадцять років збільшиться на п'ятсот тисяч, і становитиме 1,8 мільйона.

Архітекти розроблюють комплекси, що складатимуться з мешканевих будинків, крамниць, шкіл, кінотеатрів, з'єднаних між собою системою критих переходів.

Райони Бучі, Ірпеня, Ворзеля будуть курортними місцями, а Бровари, Бориспіль, Васильків, Фастів — індустріяльними містами-супутниками.

В районі села Нові Петрівці намічають будівництво наукового університетського містечка.

ЯКУ МОЖЛИВІСТЬ ДАВ ТЕЛЕВІЗОР

„У нас на Україні в користуванні населення є тепер понад 14 мільйонів радіоприймачів і радіоточок, щовечора в квартирах спалахують 2,5 мільйона голубих екранів. За останні роки в республіці споруджено 12 потужних телевізійних ретрансляторів", — пише 19 вересня в своїй передовиці редактор „Радянської України".

Що ж це дало населенню України? Це „дало можливість, — пише редактор, — усім телецентрам приймати передачі з Москви"...

На нашій, не своїй землі...

Посмертні згадки

СУБОТА, 23-го ЖОВТНЯ 1965 р.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Загальні збори Т-ва Зоря — 69 Відд., в домівці при 33 East 7th St. Проситься всіх членів прийти, тому що є дуже важні справи до полагодження та вирівняти свої залеглості, щоб не наражуватися на суспендовання. — Управа.

ТАРЗАН, ч. 5517. Тарзан заалярмований...

...Це було вночі в джунглях.. І Тарзан був заалярмований примітивним биттям у глиняні барабани!

Він швидко зареаґував на цей сиґнал, бо він знав, що плем'я великих мавп було недалеко.

Швидко він прибув на місячну поляну і побачив, як тварюки виконували страшний ритуал... танець думдум!